

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΝΟΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΗ ΜΠΑΤΣΑΛΙΑ

Στο: Παρουσία, Τόμος ΙΕ-ΙΣΤ', Αθήνα 2001-2003, σελ. 485-495

Summary

Translations are often incomplete in their conceptual connectivity. This refers to the lack of cohesion and coherence of the translated text concerning in the syntactical aspects, as well as in the pragmatical or semantical aspects. As a result of the above, the communicative intention is quite difficult to be realized. Therefore, during the phase of re-controlling the target-language text, is required to establish whether the text

- refers to semantically clear defined objects of reference,
- violates elements and facts of the pragmatic aspects,
- contributes to the choices in morphology, syntax and style to the realisation of the communicative intension.

0. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η αναγκαιότητα να διερευνηθεί η συχνά παρατηρούμενη έλλειψη νοηματικής συνοχής σε μεταφράσματα προέκυψε από την παρατήρηση ότι κατά τη ανάλυση μεταφρασμάτων, τα οποία επί σειρά ετών συνέταξαν φοιτητές τόσο στο Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιονίου Πανεπιστημίου, όσο και στο Τμήμα Γερμανικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών, αλλά και στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Μετάφραση-Μεταφρασεολογία» του Πανεπιστημίου Αθηνών, διαπιστώσαμε νοηματικές αντιφάσεις, αντιθέσεις και αποκλίσεις, οι οποίες, όμως, δεν οφείλονταν στο πρωτότυπο.

Τα ερωτήματα που προκύπτουν από αυτή τη διαπίστωση είναι τα ακόλουθα:

- ποια είναι τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των παρατηρούμενων φαινομένων ελλιπούς νοηματικής συνοχής
- γιατί ο μεταφραστής δεν αντιλαμβάνεται αυτήν την έλλειψη της νοηματικής συνοχής του μεταφράσματός του (υποθέτοντας ότι αν το αντιλαμβανόταν, θα παρενέβαινε διορθωτικά) και
- με ποια μεθοδολογία μπορεί να αποτραπούν αυτά τα φαινόμενα.

1. Γλωσσικό σημείο και νοηματική συνοχή κειμένων

Κάθε γλωσσική πράξη εμπεριέχει την εκφορά γλωσσικών σημείων. Τα γλωσσικά αυτά σημεία έχουν μια βασική ιδιότητα: την διαφοροποιητική τους αξία. Δεν υπάρχουν, συνεπώς, ούτε δύο λέξεις που να συμπίπτουν απολύτως, δηλ. και στις δύο

πλευρές του γλωσσικού σημείου. Οι δε δυνατές σχέσεις μεταξύ σημαίνοντος και σημαινομένου είναι:¹

- ετερωνυμία και ετεροηχία (ή ετερομορφία): δέντρο - ουρανός,
- συνωνυμία και ετεροηχία: ωραίος - όμορφος / πρόβατο - αρνί
- ετερωνυμία και ομοηχία συμπτωματική: λύπη - λίπη - λείπει
- πολυσημία (ομοηχία ετυμολογική): γλώσσα - ανατομικό όργανο,
-ομιλία, επικοινωνία,
-μέρος παπουτσιού,
-φλόγα φωτιάς.

Η μονοσήμανση του γλωσσικού σημείου επιτυγχάνεται όταν αυτό εκφωνηθεί υπό συγκεκριμένες επικοινωνιακές συνθήκες. Το συγκεκριμένο και η επικοινωνιακή του λειτουργικότητα είναι καθοριστικοί παράγοντες για την άρση αμφι- και πολυσημίας.

Στον φωνούμενο λόγο τα γλωσσικά σημεία συγκροτούν κείμενο και από τους διάφορους ορισμούς του κειμένου διαπιστώνουμε ότι τα κείμενα μπορεί να έχουν είτε γραπτή, είτε και προφορική μορφή, ότι αναφέρονται σε μια θεματική ενότητα, επιδιώκουν την επίτευξη συγκεκριμένου επικοινωνιακού σκοπού και ότι απαρτίζονται από προτάσεις, οι οποίες έχουν μεταξύ τους συνοχή.²

Ως συνοχή κατά τον Beaugrande³- ορίζονται οι διαδικασίες (procedures), οι οποίες εξασφαλίζουν συνεκτικότητα νοηματική (conceptual connectivity) και αφορούν στις λογικές σχέσεις, την οργάνωση συμβάντων, αντικειμένων και καταστάσεων καθώς και στην εναρμόνιση με την ανθρώπινη εμπειρία. Τα δε στοιχεία εκείνα, στα οποία αντικατοπτρίζεται η συνοχή του κειμένου, εξαρτώνται κατά τους Hatim και Mason⁴ περισσότερο από τη δομή της κάθε γλώσσας, παρά από το είδος του κειμένου και αφορούν στην συνεκτικότητα (cohesion, or sequential connectivity of surface elements).

Με βάση τα παραπάνω, η συνοχή ενός κειμένου εκφέρεται σε διάφορα επίπεδα και, συνεπώς, διακρίνουμε μεταξύ⁵

- συντακτικής συνοχής, η οποία συγκροτείται από τα μορφοσυντακτικά στοιχεία του,
- πραγματολογικής συνοχής, η οποία αντικατοπτρίζει τις σχέσεις μεταξύ συντάκτη, αναγνώστη και επικοινωνιακής καταστάσεως και
- σημασιολογικής συνοχής, η οποία απορρέει από την συνεκτικότητα των σημασιολογικών μονάδων και των επί μέρους θεματικών ενοτήτων.

¹ Βλ. Μπαμπινιώτης, Γ., 1986, σελ. 102

² Βλ. Viehweger, D., 1983, σελ. 371

³ Βλ. Beaugrande, R. De, 1980

⁴ Βλ. Hatim B./ Mason I. 1992, σελ. 195

⁵ Ως προς τα επίπεδα εκφοράς ενός κειμένου, παρατηρούμε ότι αυτά είναι μεν πολλά κατά τη σχετική βιβλιογραφία, αλλά και ότι προσεγγίζονται με διαφορετικά κριτήρια. Έτσι ο van Dijk (1980) διακρίνει πέντε επίπεδα (γραμματικό, πραγματολογικό, υφολογικό, ρητορικό και το επίπεδο της μακροδομής), ο Danes (1975) αναφέρεται σε τρεις τομείς, την συνοχή, την θεματική ανάπτυξη και την επικοινωνιακή διάσταση, ενώ ο Halliday (1970) εισάγει ως κριτήριο διάκρισης το υποκείμενο και διακρίνει ένα επίπεδο ιδεών, στο οποίο αναφέρεται το 'ψυχολογικό' υποκείμενο και το κειμενικό επίπεδο, στο οποίο αναφέρεται 'γραμματικό υποκείμενο.

Η σημασιολογική συνοχή είναι, βέβαια, ένα ικανό, αλλά - όπως παρατηρεί και ο Dressler⁶ - όχι επαρκές γνώρισμα κειμένων, καθώς λεξικά, κ.α. δεν συγκροτούν, σύμφωνα με αυτή τη διάκριση, κείμενο. Λαμβάνοντας, όμως, υπόψη το γεγονός, ότι κάθε κείμενο αποβλέπει στην επίτευξη συγκεκριμένου επικοινωνιακού σκοπού, θεωρώ ότι και αυτή η διάσταση επιδρά στην όλη νοηματική συνοχή του κάθε κειμένου, καθώς η σημασία ενός εκφωνήματος είναι άμεσα συνδεδεμένη με την επικοινωνιακή του λειτουργικότητα.

Θεωρούμε δε ότι η λειτουργικότητα αυτή των κειμένων προσεγγίζεται σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό⁷ από την επικοινωνιακή προσέγγιση, η οποία αντιλαμβάνεται το κείμενο ως σύνθετη γλωσσική πράξη. Βασιζόμενοι στη θεωρία περί γλωσσικών πράξεων των Austin και Searle, αντιλαμβανόμαστε το κείμενο όχι ως ένα σύνολο προτάσεων, αλλά ως αποτέλεσμα μιας ακολουθιάς γλωσσικών πράξεων⁸.

Όπως, όμως, το γλωσσικό σημείο, έτσι και κάθε κείμενο επιδέχεται από τη φύση του περισσότερες από μια ερμηνείες. Είναι, συνεπώς, πολυσήμαντο. Κατά την προφορική επικοινωνία, βέβαια, υπάρχει η δυνατότητα και για τον ομιλητή, αλλά και για τον ακροατή, να ελέγξουν αν το περιεχόμενο του μηνύματος δεν έχει υποστεί παρερμηνεία και να προβούν σε μονοσήμανσή του.

Στον γραπτό λόγο, αντίθετα, τέτοια δυνατότητα δεν υφίσταται. Το περιεχόμενο του γραπτού μηνύματος πρέπει σε πολλές επικοινωνιακές συνθήκες να επιδέχεται μία και μοναδική ερμηνεία. Το λογοτεχνικό κείμενο π.χ. δεν αποκλείει την δυνατότητα περισσότερων της μιας προσέγγισης του περιεχομένου του, ενώ το ιατρικό π.χ. κείμενο δεν θα πρέπει να επιδέχεται διάφορες ερμηνείες.

Επειδή, όμως, κατά την επικοινωνιακή προσέγγιση, στα κείμενα δεν εκφέρονται απλώς προτάσεις, αλλά επιτελούνται σύνθετες γλωσσικές πράξεις, η μονοσήμανση τόσο των επί μέρους γλωσσικών πράξεων, όσο και της συνολικής, σύνθετης επιτυγχάνεται μετά από ανάλυση της πραγματολογικής και της επικοινωνιακής διάστασης.

Η σημασιολογική συνοχή, συνεπώς, προϋποθέτει πραγματολογική και επικοινωνιακή συνοχή. Η συνοχή δε στα τρία αυτά επίπεδα θεωρούμε ότι συγκροτούν τη νοηματική συνοχή ενός κειμένου.

Η βασική αυτή θέση, θεωρούμε ότι μπορεί - και πρέπει - να ισχύει και στην περίπτωση της μετάφρασης. Το μετάφρασμα δεν γίνεται κατανοητό, εάν υπάρχουν αμφισημίες ή πολυσημίες, οι οποίες δεν αίρονται από την πραγματολογική και την επικοινωνιακή συνεκτικότητά του. Η νοηματική συνοχή του μεταφράσματος είναι, συνεπώς, ένας βασικός στόχος της όλης μεταφραστικής προσπάθειας.

⁶ Βλ. Dressler, W., 1973, σελ. 13

⁷ Βλ. Hatim, B. / Mason, J., 1992, σελ. 194. Κριτικές παρατηρήσεις σχετικά διατυπώνουν οι Schwitalla, J., 1980, σελ. 212 και Hartung, W., 1981, σελ. 236

⁸ Βλ. Wunderlich, D., 1976, σελ. 295

2. Η μεταφραστική διαδικασία και η νοηματική συνοχή του μεταφράσματος

Θεωρώντας τη μετάφραση ως αντικατοπτρισμό επικοινωνιακών σκοπών, έχουμε διατυπώσει τη θέση, ότι η μεταφραστική διαδικασία χωρίζεται - μεθοδολογικά - σε πέντε κύρια στάδια⁹:

- Ερμηνεία, ανάλυση, κατανόηση του πρωτοτύπου, δηλαδή σύλληψη των ιδεών στα πλαίσια της γλώσσας - πηγής.
- Επανασύλληψη των ιδεών στο πλαίσιο της γλώσσας - στόχου.
- Διασταύρωση των ιδεών, δηλαδή εντοπισμός εκείνων των σημείων στα οποία συμπίπτει και εκείνων στα οποία ενδεχομένως διαφοροποιείται η πρωτότυπη σύλληψη από την επανασύλληψη.
- Στην κύρια πράξη της μεταφραστικής διαδικασίας περνάει μόλις τώρα ο μεταφραστής: αν στη γλώσσα - στόχο είναι δυνατή η διατήρηση των δεδομένων της γλώσσας - πηγής, τότε μονάχα η διατήρηση οδηγεί σε αποδεκτή μετάφραση. Αν όμως το σύστημα της γλώσσας - στόχου επιβάλλει μετατόπιση των δεδομένων, τότε η διατήρηση οδηγεί σε μη επιτυχημένη μετάφραση.
- Από αυτό το σημείο και πέρα ο μεταφραστής μπορεί να προβεί σε ατομικές επιλογές, οι οποίες αφορούν κυρίως στο πως θα εναρμονίσει τα από τα συστήματα των δύο γλωσσών προκαθορισμένα δεδομένα προς το συγκεκριμένο είδος κειμένου.

Παρατηρώντας, όμως, την μεταφραστική πράξη, διαπιστώνουμε - και δυστυχώς πολύ συχνά - ότι ενώ η γλώσσα - στόχος διαθέτει γλωσσικά σημεία, με τα οποία μπορεί να αποδοθεί στο πρωτότυπο σημασιολογικό και πραγματολογικό περιεχόμενο, στα μεταφράσματα παρατίθενται λεξιλογικά στοιχεία, τα οποία οδηγούν στο φαινόμενο της ελλιπούς νοηματικής συνοχής.

Συγκεκριμένα

Σε μεταφράσεις γερμανικού κειμένου, το οποίο αναφέρεται στις προϋποθέσεις που ισχύουν στη χώρα αυτή ώστε να εξασκήσει κάποιος το επάγγελμα του δημοσιογράφου απαντήσαμε και τα ακόλουθα:

Βασική προϋπόθεση για την άσκηση αυτού του επαγγέλματος είναι

- * η πανεπιστημιακή ωριμότητα,
- * να είναι κανείς ώριμος για πανεπιστήμιο,
- * να ωρίμασε κανείς σε πανεπιστήμιο.

Οι αποδόσεις αυτές είναι, βέβαια, εξηγήσιμες. Το γερμανικό σύνθεμα Hochschulreife αναλύθηκε σε Hochschule και Reife, δηλαδή ως πανεπιστήμιο και ωριμότητα. Προφανής είναι η άγνοια της διάρθρωσης του γερμανικού εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς για την πρόσβαση στα εκεί πανεπιστήμια απαιτείται είτε απολυτήριο δευτεροβάθμια εκπαίδευσης (Abitur), είτε αποφοίτηση επαγγελματικών σχολών (Fachabitur), είτε σπουδές σε επίπεδο των ελληνικών Τ.Ε.Ι. (Fachhochschule). Όλα τα πτυχία, τα οποία επιτρέπουν την είσοδο σε Πανεπιστήμιο, θεωρούνται ότι πιστοποιούν την Hochschulreife.

Άλλη μετάφραση του ίδιου αποσπάσματος απέδωσε το πρωτότυπο ως εξής:

Στη Γερμανία ισχύει ως προϋπόθεση για την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος η * αποφοίτηση από ανώτατη σχολή ρόδας. (!!)

⁹ Βλ. Μπατσαλιά Φ. / Σελλά-Μάζη, Ε., 1997, σελ. 213 -221

Βέβαια, και αυτή η απόδοση μπορεί να επεξηγηθεί: Το σύνθεμα Hochschulreife έγινε αντιληπτό ως αποτελούμενο από Hochschule (πανεπιστήμιο), η δε Reife (ωριμότητα) θεωρήθηκε ότι είναι Reifen, δηλ. ρόδα.

Παρατηρώντας μεταφράσματα γερμανικού δημοσιογραφικού άρθρου, το οποίο αναφερόταν στην τρομοκρατική επίθεση εναντίον του κρουαζιερόπλοιου City of Poros, διαπιστώνουμε και τις ακόλουθες αποδόσεις του τίτλου, ο οποίος πληροφορούσε τον αναγνώστη του πρωτοτύπου ότι οι δράστες κατόρθωσαν να διαφύγουν (Kreuzfahrtattentäter konnten untertauchen):

- Οι δράστες της * κρουαζιέρας διέφυγαν.

Εδώ διαφαίνεται η ανικανότητα του μεταφραστή να αντιληφθεί ότι μπορούμε να ομιλούμε π.χ. για τον διοργανωτή μιας κρουαζιέρας, αλλά όχι για έναν *δράστη αυτής, καθώς το λεξιλογικό αυτό σύμπλεγμα δεν παραπέμπει σε κάποιο σημασιολογικά προσδιορισμένο αντικείμενο αναφοράς.

Άλλη εκδοχή αναφέρει:

- Οι δράστες του * κρουαζιερόπλοιου διέφυγαν.

Και εδώ ο μεταφραστής υπέπεσε σε συντακτική ένωση δύο σημασιολογικών μονάδων, η οποία ένωση, όμως, επίσης δεν παραπέμπει σε σαφές αντικείμενο αναφοράς.

Σε άλλου είδους ελλιπούς νοηματικής συνοχής παραπέμπουν αποδόσεις, όπως:

- * Οι τρομοκράτες του κρουαζιερόπλοιου...

- * Οι βομβιστές του κρουαζιερόπλοιου...

Εδώ παρατηρούμε ότι η σύζευξη των τρομοκρατών και των βομβιστών με το κρουαζιερόπλοιο υποδηλώνει φυσική, συνήθη, γνώριμη και - κατά συνέπεια - αυτονόητη κατάσταση, ότι δηλ. κάθε κρουαζιερόπλοιο έχει και τον τρομοκράτη και τον βομβιστή του.

Στα παραδείγματα αυτά το μετάφρασμα είτε δεν παραπέμπει σε αντικείμενο αναφοράς (*δράστες της κρουαζιέρας), είτε παραποιούν βασικά γνωρίσματα του αντικειμένου αναφοράς (*τρομοκράτης της κρουαζιέρας).

Μια άλλη, επίσης ενδιαφέρουσα διαπίστωση προκύπτει από την ανάλυση ορισμένων αποδόσεων του τίτλου αυτού του άρθρου (Kreuzfahrtattentäter konnten untertauchen), όπου η μη αναγνώριση της πολυσημίας συγκεκριμένων γλωσσικών στοιχείων της γλώσσας-πηγής προκαλεί επίσης προβλήματα νοηματικής συνοχής.

Συγκεκριμένα, η απόδοση «Οι δράστες (της τρομοκρατικής επίθεσης) μπόρεσαν να *βουτήξουν.» δείχνει προφανώς ότι από τις δύο σημασίες του untertauchen (βουτάω – ξεφεύγω) επιλέχτηκε εκείνη, η οποία μόνο ερωτηματικά μπορεί να προκαλέσει στον αναγνώστη του μεταφράσματος: Γιατί να αποτελεί είδηση ότι κάποιοι δράστες κατάφεραν - καλοκαιριάτικα – να βουτήξουν σε θάλασσα, ποτάμι ή λίμνη, είτε και να βούτηξαν λεφτά, πορτοφόλια ή άλλα αντικείμενα; Και, βέβαια, οι απορίες αυτές δεν θα λυθούν κατά την ανάγνωση.

Επίσης, η φράση «Οι *σταυροφόροι μπόρεσαν να διαφύγουν» δεν επιτρέπει στον αναγνώστη της να αποκομίσει κάποιο σαφές νόημα, διότι μάλλον θα αναρωτηθεί

γιατί αναφέρονται σταυροφόροι, αφού το κείμενο - αν τυχόν αυτή η απόδοση του τίτλου αποτελεί κίνητρο για παραπέρα ανάγνωση - πραγματεύεται θέμα τελείως άσχετο προς σταυροφορίες. Βέβαια, η βασική απορία του θα αφορά στο ενδιαφέρον του σημερινού αναγνώστη να πληροφορηθεί τη διαφυγή των σταυροφόρων.

Τα παραπάνω - ενδεικτικά - παραδείγματα θεωρούμε ότι αντιβαίνουν, στον προηγουμένως αναφερθέντα ορισμό του Beaugrande περί συνοχής ενός κειμένου. Διαπιστώνουμε, συνεπώς, ότι η νοηματική συνοχή διαταράσσεται, όταν οι μεταφραστικές επιλογές δεν ανταποκρίνονται:

- στις λογικές σχέσεις (*ωριμότητα πανεπιστημιακή)
- στις συνήθειες ανθρώπινες εμπειρίες (*ανώτατη σχολή ρόδας) και
- στη θεματική ανάπτυξη του συνολικού κειμένου (*σταυροφόροι διέφυγαν, *δράστες βούτηξαν).

3. Προσέγγιση σε μια μεθοδολογία ελέγχου και αποκατάστασης της νοηματικής συνοχής

Προτού διερευνήσουμε τα απαραίτητα στοιχεία μιας μεθοδολογίας ελέγχου και αποκατάστασης της νοηματικής συνοχής, οφείλουμε να επικεντρώσουμε την προσοχή μας στα ακόλουθα ερωτήματα:

- δεν έγινε αντιληπτή η διατάραξη της νοηματικής συνοχής, ή /και
- δεν ήταν επαρκώς ανεπτυγμένη η ικανότητα χειρισμού της γλώσσας-στόχου, ώστε να απαλειφθεί στο μετάφρασμα η όποια ασάφεια;

Εάν υιοθετήσουμε την άποψη ότι τα κείμενα επιτελούν συγκεκριμένο επικοινωνιακό σκοπό, ότι είναι μέρος των όσων κάνει κανείς μέσω γλώσσας, και ότι είναι, κατά τους Hatim και Mason "an integral part of what one is doing with one's language¹⁰", τότε πρέπει και να υποθέσουμε ότι ο κάθε συντάκτης ενός κειμένου αποβλέπει στην όσο το δυνατόν πιο ενδεδειγμένη για τον εκάστοτε επικοινωνιακό του σκοπό εκφορά μηνυμάτων.

Τα μεταφράσματα, όμως, τα οποία παραθέσαμε δυσχεραίνουν ή και αποκλείουν την επιτυχή έκβαση των επικοινωνιακών στόχων.

Υπήρξαν, βέβαια, και αρκετά μεταφράσματα, όπου διαπιστώνεται επιτυχής προσπάθεια διατύπωσης ενός σαφούς νοήματος:

Προϋπόθεση για την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος είναι:

- το πτυχίο του πανεπιστημίου
- η πανεπιστημιακή μόρφωση
- πανεπιστημιακές σπουδές.

Οι μεταφράσεις αυτές δεν πληρούν μεν την απαίτηση της πλήρους αντιστοιχίας και ισοδυναμίας στο σημασιολογικό επίπεδο, παραπέμπουν όμως σε συγκεκριμένο αντικείμενο αναφοράς και γι' αυτό δεν διαταράσσουν την ομαλή ανάγνωση.

Κάτι ανάλογο παρατηρείται και στις ακόλουθες μεταφραστικές προσπάθειες:

¹⁰ Βλ. Hatim, B. / Mason, I., 1992, σελ. 116

- Επίθεση σε κρουαζιερόπλοιο: οι δράστες διέφυγαν.
- Τρομοκρατική επίθεση: διέφυγαν οι δράστες.

Σε αρκετά δε μεταφράσματα συναντήσαμε και την απλή αναφορά:

- Οι τρομοκράτες διέφυγαν.

Όλες αυτές οι εκδοχές δεν καλύπτουν μεν απόλυτα το σημασιολογικό πεδίο που καλύπτει το πρωτότυπο κείμενο, αλλά ανταποκρίνονται πλήρως στις επικοινωνιακές του ανάγκες.

Με βάση τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι η νοηματική συνοχή επιτυγχάνεται εφόσον το μετάφρασμα

- στο σημασιολογικό επίπεδο παραπέμπει σε σαφή αντικείμενα αναφοράς,
- στο πραγματολογικό επίπεδο δεν αντιβαίνει σε πραγματολογικά δεδομένα, και αν
- στο επικοινωνιακό επίπεδο συνεισφέρει μέσω των λεξιλογικών, μορφοσυντακτικών και υφολογικών επιλογών στην εκπλήρωση των επικοινωνιακών αναγκών του.

Οι μεταφραστές, συνεπώς, καλούνται κατά τη μεταφραστική διαδικασία να ελέγχουν ως εξής κατά πόσο το μετάφρασμά τους ανταποκρίνεται στα παραπάνω σημεία:

Αφού κατανοήσουν το πρωτότυπο και έχουν επανασυλλάβει στη γλώσσα - στόχο το περιεχόμενο της πρωτότυπης μεταφραστικής ενότητας, όπως αυτό εκφέρεται στο μορφοσυντακτικό, σημασιολογικό, πραγματολογικό και υφολογικό επίπεδο, και αφού προβούν στη διασταύρωση πρωτοτύπου και επανασύλληψης, να διατυπώσουν στη γλώσσα-στόχο την κάθε μεταφραστική ενότητα και να αναρωτηθούν εάν:

- οριοθετείται στο σημασιολογικό επίπεδο ένας σαφής σημασιολογικός τόπος,
- συμβαδίζει στο σημασιολογικό επίπεδο ο συγκεκριμένος σημασιολογικός αυτός τόπος με την θεματική ανάπτυξη του συνολικού κειμένου,
- εναρμονίζεται στο πραγματολογικό επίπεδο το αντικείμενο αναφοράς του εκφώνηματος με τις λογικές σχέσεις που διέπουν όσα αφορούν στις ευρύτερες ανθρώπινες εμπειρίες και εάν
- ανταποκρίνεται το εκφώνημα σε επικοινωνιακό επίπεδο στον επικοινωνιακό στόχο του μεταφράσματος.

Αν έστω και ένα από τα παραπάνω σημεία επιδέχεται αμφισβήτηση, τότε ο μεταφραστής καλείται να αναπτύξει μια στρατηγική προσαρμογής στις απαιτήσεις νοηματικής συνοχής μεταφρασμάτων, δηλαδή να παραφράσει, να επεξηγήσει και να τροποποιήσει ανάλογα την αρχική του επιλογή.

4. Βιβλιογραφία

- Beaugrande, R. de 1980: *Text, Discourse and Process*. London: Longman
 Dressler, W. 1973: *Einführung in die Textlinguistik*, Tübingen
 Fleischmann, E., 1998: "Wieviel Sprachwissenschaft brauchen Übersetzer und Dolmetscher?". Στο: D. Huber / E. Worbs (εκδ.) *Ars transferendi. Sprache, Überstzung, Interkulturalität*. Frankfurt a.M. u.a.: Peter Lang, σελ. 77-94

- Halliday, M. A. K., 1970: "Language Structure and Language Function". Στο J. Lyons (εκδ.) *New Horizons in Linguistics*. Harmondsworth, 140-163.
- Hartung, W. 1981: "Beobachtungen zur Organisation kommunikativer Ziele". Στο I. Rosengren (εκδ.) *Sprache und Pragmatik. Lunder Symposium 1980*. Lund, 221-254.
- Hatim, B. / Mason, I.: *Discourse and the Translator*. London: Longman 1992.
- Μπαμπινιώτης, Γ.: 1986: *Θεωρητική Γλωσσολογία. Εισαγωγή στη Σύγχρονη Γλωσσολογία*, Αθήνα.
- Μπατσαλιά, Φ. / Σελλά - Μάζη, Ε., 1997: *Γλωσσολογική προσέγγιση στη θεωρία και τη Διδακτική της Μετάφρασης*. Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.
- Schwitalla, J.: "Textbeschreibung durch Illokutionsanalyse?". Στο: I. Rosengren (εκδ.) *Sprache und Pragmatik. Lunder Symposium 1980*. Lund, 207-220.
- Viehweger, D., "Sequenzierung von Sprechhandlungen und Prinzipien der Einheitenbildung." Στο: R. Ruzicka / W. Motsen (εκδ.) *Untersuchungen zur Semantik*. Berlin: Studia grammatica XXIII, 269-284
- Wunderlich, D., *Studien zur Sprechakttheorie*. Frankfurt a.M., 1976.